

Universitetet 1

Fornlämning RAÄ Lund 73:1/ L1988:5459
Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län
Schaktningsövervakning 2021
Sebastian Boström

Titel: Universitetet 1
Författare: Sebastian Boström
Kulturmiljörapport: 2022:5

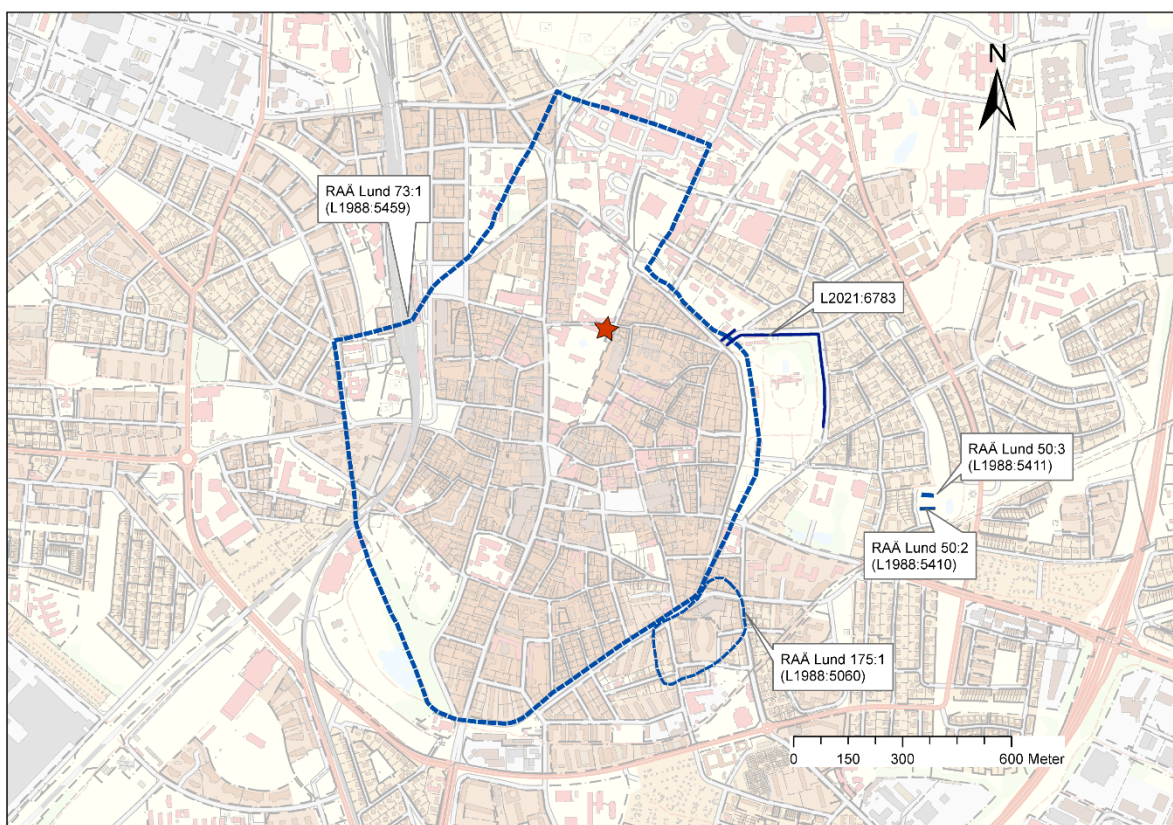
Omslagsbild: Fotografi av orangeribyggnaden 1870-tal. Kulturens LA-arkiv.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	6
Genomförande och resultat	8
Kulturlagerstatus.....	11
Administrativa och tekniska uppgifter	12
Referenser	13
Bilaga 1. Plan och sektionsritningar	14
Bilaga 2. Fyndlista	19
Bilaga 3. Makroskopisk analys av jordprover från kv Universitetet 1, Lund	20

Sammanfattning

- I samband med Statens Fastighetsverks markarbete inom kvarteret Universitetet 1 har arkeologer från Kulturen i Lund, enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr: 431-21143-2020. Kulturens projektnr A_2020_0115) genomfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning.
- Den berörda fastigheten är beläget inom området för Lunds medeltida stad L1988:5459.
- Platsen har under medeltiden ingått i området för Lundagård och under 1700–1800-tal botanisk trädgård.
- Totalt schaktades en yta på 46 m².
- Berörda massor bestod i stort av fyllningar i moderna ledningsschakt, men på ett flertal ställen kunde intakta kulturjordar i form av odlingslager konstateras.
- Odlingslagret har tolkats härröra från den botaniska trädgården.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna. ©Lantmäteriet.

Inledning

I samband med Statens Fastighetsverks markarbete inom kv Universitetet 1 har arkeologer från Kulturen i Lund, enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr: 431-21143-2020, Kulturens projektnr A_2020_0115) genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Arbetet syftade till att återställa innergården mellan byggnaderna Palestra et Odeum och Archeologicum efter tidigare markgrepp samt att förlägga en ny dagvattenledning genom fastigheten. sammanfattningsvis utgjordes berörda massor av fyllningar i moderna ledningsschakt men på ett flertal ställen kunde intakta äldre kulturjordar i form av odlingslager konstateras.

Figur 2. Karta över Lund daterad 1655 – 1660. Kv Universitetet 1 markerat med röd pil (Andrén & Högstedt 1990).

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Universitetet ligger i den centrala delen av området för Lunds medeltida stad (RAÄ Lund 73:1/L1988:5459). Kvarteret är centralt beläget strax norr om Domkyrkan och intill Bredgatan vilket under medeltiden ledde fram till Norreport, den norra öppningen i stadsvallen och vallgraven. I väst gränsar kvarteret mot Kyrkogatan, i norr mot Paradisgatan och i öster mot Sandgatan. Samtliga gator är av medeltida datering och finns uppritade på de tidigaste kartorna över Lund (fig 2). I söder gränsar kvarteret mot Lundagård. Här låg fram till reformationen år 1536 ärkebiskopens residens omgiven av

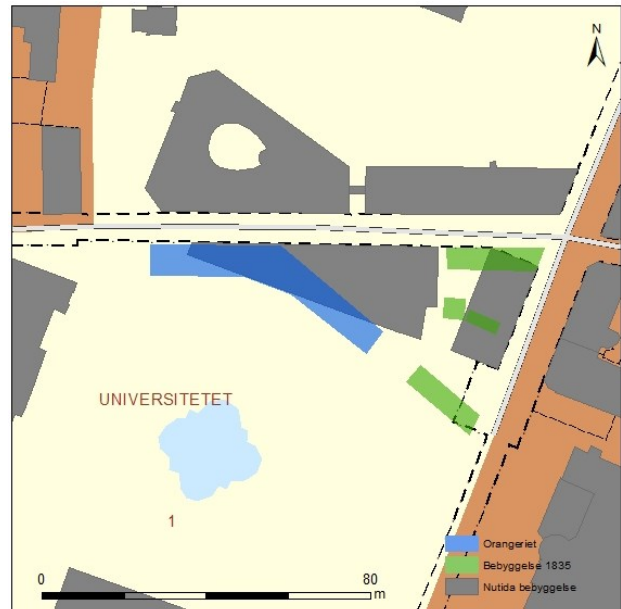
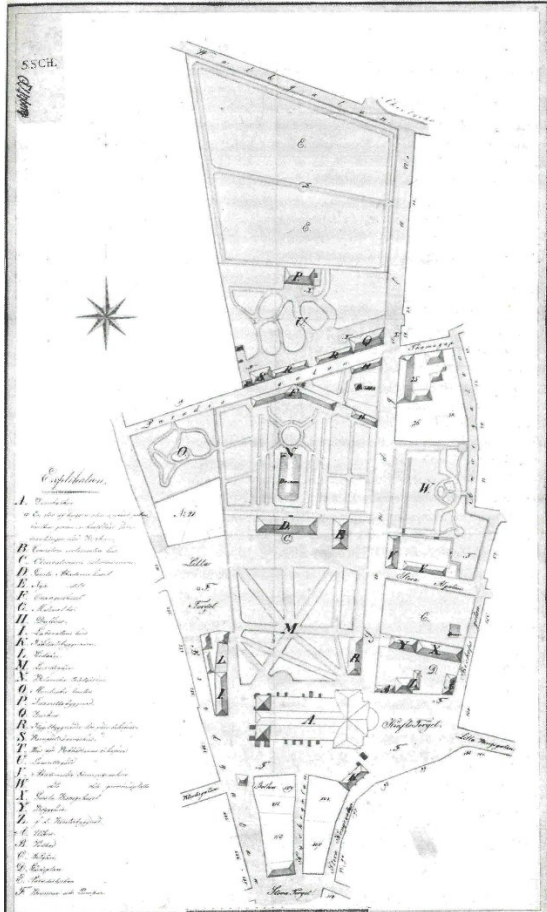
murar av vilka det idag inte finns några synliga rester av. Inte heller finns det några synliga rester kvar av gårdsbyggnaden. Mellan år 1578 och 1584 uppfördes Kungshuset eller Lundagårdshuset i den norra delen av Lundagård.

Kvarteret Universitetet 1 nämns för första gången i de skriftliga källorna år 1483. Under medeltiden utgjorde kvarteret en del av ärkebiskopens trädgårdsanläggning, "norr om ärkebiskopens apelgård". Trädgårdens ursprungliga utsträckning är okänd, men Andrén menar att den troligtvis sträckt sig över hela det området norr om Lundagård som år 1747 omlades till botanisk trädgård (Andrén 1984). Omgestaltningen till botanisk trädgård skedde på arkitekten Carl Hårlemans direktiv och på uppmaning av universitetet. År 1749 började även uppförandet av ett orangeri längst Paradisgatans södra sida (Törje 1973). År 1835 dokumenterades hela anläggningen av C. Schelin (se fig 4). I och med anläggandet av den nuvarande botaniska trädgården under 1860-talet revs delar av orangeriet och på platsen där den östra flygeln legat byggdes under slutet av 1860-talet en sommarrestaurang med terrass ut mot Universitetsplatsen. Orangerisalen iordningställdes för att husera universitetets skulptursamling och kom sedan att byggas in i Palestra et Odeum när detta uppfördes år 1883. Öster om Palestra, i det nordöstra hörnet av kvarteret uppfördes år 1853 byggnaden som idag heter Archeologicum (Bevaringskommittén 1983). Huset som idag används som kontor för universitetets stab har tidigare huserat anatomiska institutionen, teologiska institutionen, och som byggnadens namn antyder även den arkeologiska institutionen.

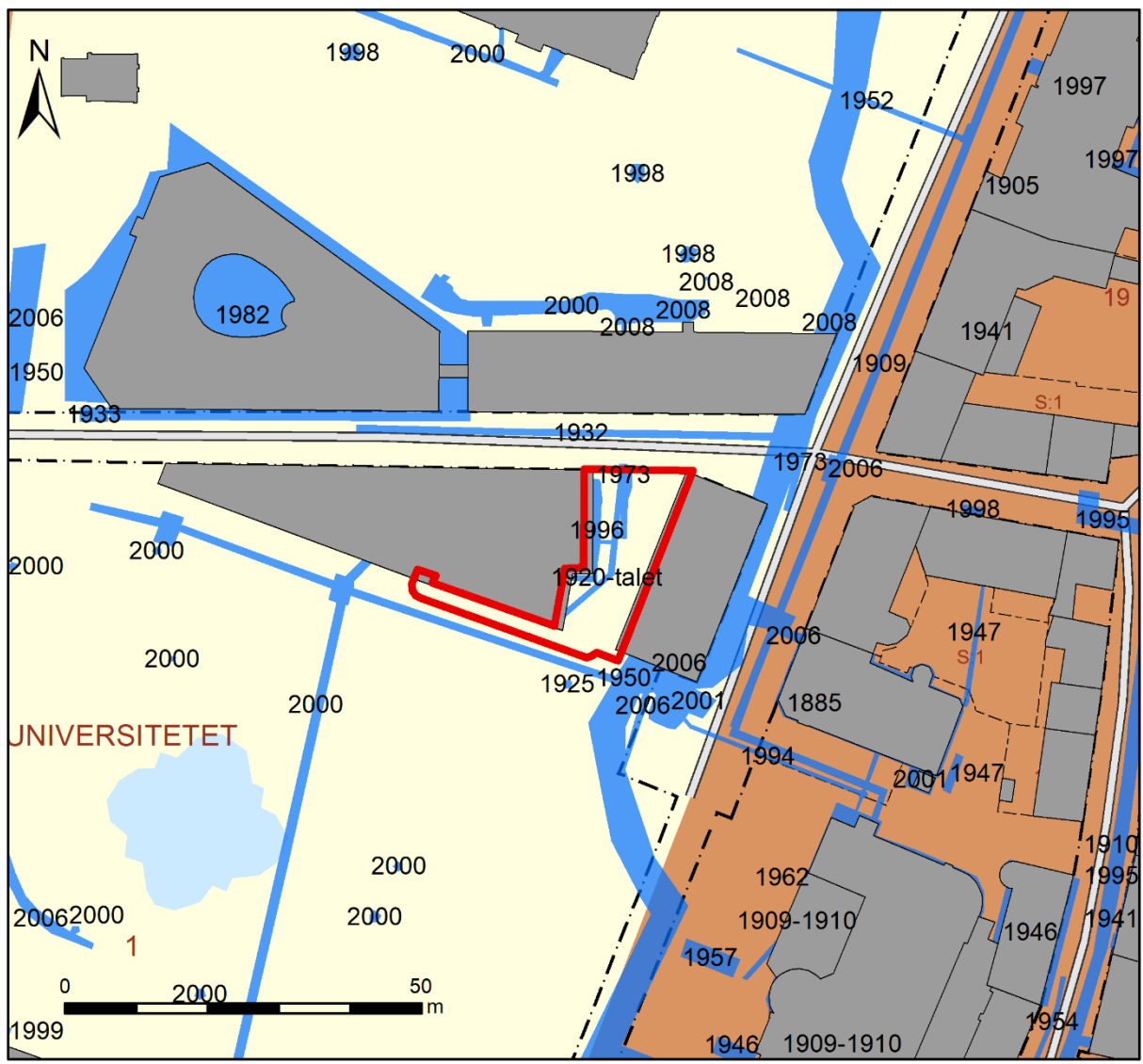

Figur 3. Fotografi av gamla botaniska trädgården 1870 tal. Den vita orangerisalen och till höger syns Archeologicum. Kulturens LA-arkiv.

Det aktuella undersökningsområdet är beläget mellan de två ovan nämnda byggnaderna (Palestra et Odeum och Archeologicum). Området utgörs av en innergård mellan byggnaderna med murar ut mot Paradisgatan och universitetsplatsen. Under senare tid har området använts av Archeologicums institutioner.

Figur 4. T.v. Ritning av den gamla botaniska trädgården av C. Schelin 1835. Figur 5. T.h. Utdrag ur fastighetskartan med orangeribyggnadens utbredning återskapad. ©Lantmäteriet.

Figur 6. Utdrag ur fastighetskartan med tidigare undersökta ytor markerat. Området för den aktuella undersökningen i rött. ©Lantmäteriet.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Den aktuella delen av kv Universitetet 1 har genom åren varit föremål för ett flertal arkeologiska undersökningar. Resultat från några av dessa undersökningar finns bearbetat i arkeologiska rapporter och övriga resultat finns att ta del av i Kulturens LA-arkiv. Tyvärr har även ett antal markingrepp i området gjorts utan arkeologisk närvaro vilket medför att information kring fornlämningen kan ha gått förlorad.

I samband med en ledningsdragnings mellan Paradisgatan och den södra delen av Palestra et Odeon år 1920 förlades ett totalt 23 m långt och 1 m brett schakt genom den centrala delen av innergården. I samband med markingreppet dokumenterades murar av natursten, inte bara ut mot Paradisgatan utan

även i den sydvästra delen av innergården (Kulturens LA-arkiv). Murarna kan troligtvis knytas till 1800-talsbebyggelsen på platsen (se fig 5).

Vid en ledningsdragning söder om Palestra et Odeum gavs år 1950 möjligheten att undersöka markytor, dels längst den norra sidan av Universitetsplatsen men även en sträcka mellan Palestra och Kungshuset. I samband med detta påträffades grundmuren till den södra delen av orangeribyggnaden som uppfördes år 1750 (Kulturens LA-arkiv).

År 1996 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning i samband med en ledningsdragning samt förstärkning av Palestras östra grundmur. Delar av samma mur som framkom år 1973 längst med Paradisgatan kunde här undersökas. I frischaktet till Palestra framkom tre stycken grundstenar vilka tros ha brutits ur den befintliga grundmuren vid inmontering av ventilation. I samband med schaktningsarbetet kunde även ett kulturlagerdjup på mellan 0,60 – 1,70 m noteras (Rönn 1996).

År 2015 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning på fastigheten i samband med dränering och grundmursförstärkning av Archeologicum. Vid undersökningen kunde grundmuren till byggnaden, samt ett äldre kulturlager dokumenteras. Påträffat kulturlager hade ett djup på mellan 1,00 – 1,50 m. Vid undersökningen framkom även en skärva östersjökeramik daterat till 1200 – 1300-tal (Käm Tayanin 2017).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det inom området finns bevarade bebyggelse lämningar och kulturlager troligtvis härrörande till 1800-talets botaniska trädgård. Även medeltiden finns representerad i det arkeologiska materialet i form av keramik från 1200 – 1300-tal. Kulturlagermäktighet i området har uppmätts till mellan 0,60 – 1,70 m.

Figur 7. Utdrag ur fastighetskartan med de planerade schaktsträckorna i grå färg och de faktiska schaktningen streckat i rött. ©Lantmäteriet.

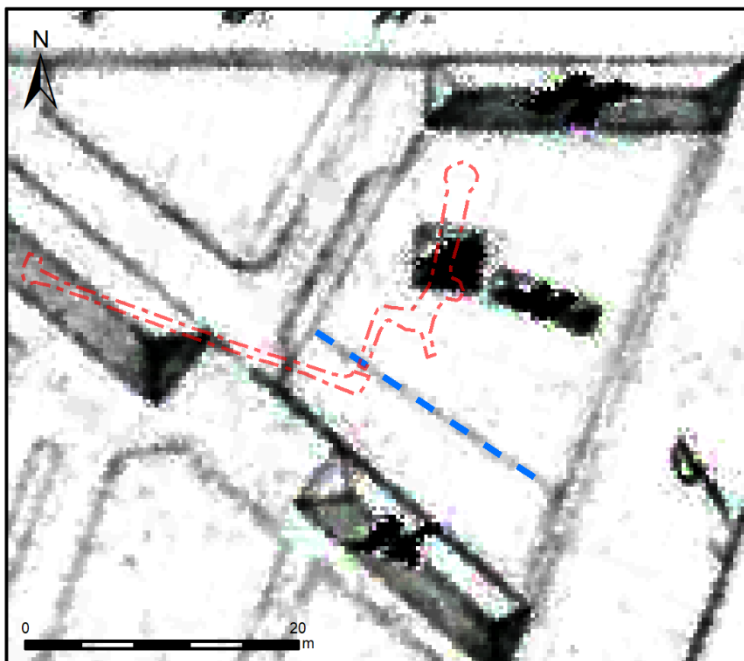
Genomförande och resultat

Inledningsvis var schaktningen uppdelad i sex olika sträckor med varierande djup (fig 7). De planerade schakten var delvis utlagda efter befintliga ledningar men fyra av sträckorna var ej tidigare besiktigade. I ett tidigt skede avvek arbetet något från de ursprungliga planerna då befintliga höganäs-ledningar påträffades. Arbetsföretaget strävade då, i så stor utsträckning som möjligt efter att följa dessa tidigare odokumenterade ledningarna. Totalt undersöktes ca 46 m². Schaktningen påbörjades på innergårdens södra del för att sen förlängas i norrgående riktning. Då schakten i stort följde befintliga ledningar så bestod merparten av de berörda massorna av fyllnadsmassor i tidigare schakt. Dessa bestod av omrörda kulturlager uppblandat med moränlera, sand och grus. Vid ett flertal platser kunde dock intakta äldre kulturlager dokumenteras. Vid schaktningen av innergården framkom under modernt anlagd gatsten och sand på ett djup om 0,20 m ett omfattande kulturlager bestående av gråbrun, sandig, fuktig lera med ett rikligt inslag av träkol, tegelflisor och en del djurben. Lagrets tjocklek varierade mellan 0,4 – 0,6 m och har tolkats som ett odlingslager (se bilaga 1). I den norra delen av undersökningsområdet påträffades steril moränlera på mellan 0,8 m – 1,2 m djup och på den södra delen framkom morän på 0,4 – 0,8 m. De något tunnare uppmätningarna här beror troligtvis på att innergården terrasserats –

markytan på de södra delarna har sänkts medan de centrala delarna har byggts på. Något som även noterats vid 1996 års undersökningar (Rönn 1996).

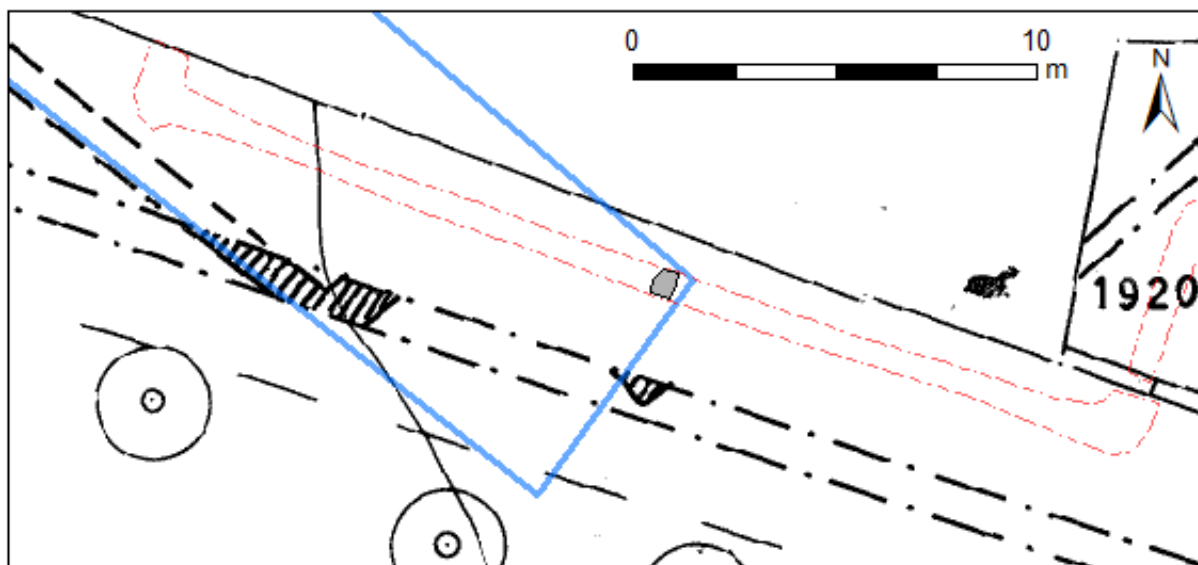
I sektion C230, som upprättades i de centrala delarna av innergården noterades även ett 0,2 m tjockt, gulbrunt lerlager ovanför odlingslagret vilket tolkats som ett utjämningslager och kan härröra från terrasseringen. I den norra delen av området påträffades en större grop med ett djup på 1,6 m. Utifrån den omrörda fyllningen i gropen samt det rika inslaget av rötter härrör troligtvis denna grop från det träd som tidigare stått på platsen (se bilaga 1 C231). Samma grop har även noterats under 2015 års undersökningar av tomten (Kàm Tayanin 2017).

Vid schaktning av innergården framkom även tre stycken nedgrävningar i moränen. Två av dessa tolkades som gropar (C216, C230) och en tolkades som en ränna (C210). Samtliga nedgrävningar var fyllda med samma omfattande odlingslager som påträffats på övriga delar av undersökningsområdet (SL237). Det rika inslaget krukskärvor tillsammans med hushållsavfall, samt exotiska fröer (se nedan) påträffat i odlingslagret medför att det tolkas härröra från den botaniska trädgården och 1700–1800-talet. Då nedgrävningarna är fyllda med det överlagrade odlingslagret kan de antagligen knytas till aktiviteter i den botaniska trädgården. Rännan observerad i sektion C210 sträcker sig i nordväst–sydöstlig riktning vilket överensstämmer med riktningen på odlingarna i den botaniska trädgården (se fig 4). Men de kan även uppkommit vid destruerandet av odlingarna i slutet av 1800-talet, exempelvis vid avlägsnandet av buskar och träd. Nedgrävningar i moränen har även noterats vid 2015 års undersökningar (Kàm Tayanin 2017).

Figur 8. Närbild på Schelins ritning av Botaniska trädgården från år 1835. 2021 års schakt markerat i rött. Riktning och placering av den ränna noterad i C210 följer rännan på kartan här förstärkt i blått.

I ett avslutande skede schaktades den 26 m långa sträckan utanför innergården som löpte längst med Palestra et Odeums södra fasad i västgående riktning. Schaktdjupet uppmättes här till 0,5 – 0,8 m, vilket även var det djup som moränen påträffades vid. De berörda massorna bestod i stort av bärlager av brunrå grusig sand med inslag av sotig gråbrun lera. I den västra halvan av detta långa schakt övergick marklagret till att bli mer uppblandat med rivningsmassor av kalkbruk och tegelkross. Vid schaktningen påträffades en grundmur bestående av natursten, tegel och murbruk. Vid jämförandet av tidigare undersökningar i området och med bakgrund av den planritning av botaniska trädgården som Schelin gjorde år 1835 så kan muren konstateras utgöra det nordöstra hörnet av orangeriets östra flygel (fig 8).

Figur 9. Generalkartan med 1950 års grävning i streckat i svart och den då påträffade grundmuren i randigt. Orangeriets östra flygel återskapad från Schelins ritning från 1835 i blått. 2021 års undersökning rödstreckad med påträffad grundmur i grått.

Vid schaktningsövervakningen påträffades 362 g keramik fördelat på 26 skärvor. Merparten av den framkomna keramiken utgjordes av krukskärvor vilket speglar platsens tidigare historia som bland annat botanisk trädgård. I övrigt påträffades ca 400g djurben från bland annat gris. Troligtvis utgör djurbenen köksavfall vilket komposterats och använts för att berika odlingsjorden. Detta diskuteras även i makrofossilanalysen vilket även framhäver att det i jorden finns rika mängder obrända ben, fiskrester och förkolnade sädeskärnor (bilaga 2).

Makrofossilanalysen ger också en inblick i växterna i de botaniska odlingarna. I ett prov framkom frön från spikklubba (*Datura Stramonium*). Växten härstammar från Mellanamerika och togs till Europa under 1500–1600-talet. I de skriftliga källorna framgår det att redan år 1751 fick botaniska trädgården i Lund en stor samling fröer från amerikanska växter (Törje 1973). Kanske är det också här spikklubban förvärvades. Fastighetens senare historia fanns även det representerat i fyndmaterialet. Ett tiotal flintnoder och ett stort antal avslag av flinta påträffades inom den berörda ytan, dock tillvaratogs inget av detta. Den rika förekomsten flintavslag hade förvirrat undersökaren om det påträffats i någon annan kontext inom Lund, men med tanke på att Archeologicum fram till nyligen huserat Lunds universitets

arkeologiska institution så kan avslagen och flintnodulerna med största sannolikhet kopplas till tidigare studenters försök inom experimentell arkeologi.

Figur 10. T.v. Schaktning för ledningsdragning. Figur 11. T.h. Innergården efter avslutat markarbete. Fotografer tagna från söder.

Kulturlagerstatus

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det trots flertal markingrepp inom undersökningsområdet finns intakta äldre kulturlager och bebyggelseämningar från 1700–1800-tal. Vid undersökningen var kulturlagret något fet och fuktigt och utifrån den rika mängden träkol och djurben kan bevaringsförhållandena betraktas som goda. Den terrassering av innergården som förmodligen utförts någon gång efter uppförandet av Archaeologicum har haft en viss påverkan på kulturlagerna vilket främst är påtagligt vad gäller kulturlagernas tjocklek. Då de tunnare delarna av kulturlagret blivit mer exponerat för väder och annan yttre påverkan så har troligtvis även bevaringsförhållandena för organiskt material försämrats.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-21143-2020
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2020_0115
Trakt/kvarter/fastighet	Universitetet 1
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne
Typ av exploatering	Ledningsdragning, omgestaltning
Uppdragsgivare	Statens fastighetsverk
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Sebastian Boström
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2021-08-18 – 2021-10-05
Fälttid, arkeolog, tim	21,5 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m²	46 m ²
Kubik, m³	53 m ³
Schaktmeter, m	-
Fyndmaterial	KM98680:1-4. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	2 st A3 ritfilm: 5 sektionsritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	118 digitala fotografier
Analyser	Makrofossilanalys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Universitetet 1

Referenser

André, A. & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. Gamla Lund Förening för Bevarande av stadens minne. Årsskrift 72. Lund.

Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. Rapport Medeltidsstaden 56. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Stockholm.

Bevaringskommittén 1983. Lunds Stadskärna. Bevaringsprogram Krafts rote. Lund.

Kàm Tayanin, K. 2017. Kv Universitetet 1. Fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Kulturmiljörapport 2017:10. Kulturen. Lund.

Rönn, V. 1996. Kv Universitetet 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 1996. Delrapport. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 40. Kulturen. Lund.

Törje, A. 1973. I den oförlikneliga nyttans tjänst. Eric Gustaf Lidbeck och Skånska Plantageverket. Gamla Lund. Årsskrift 73. Lund.

Otryckta Källor

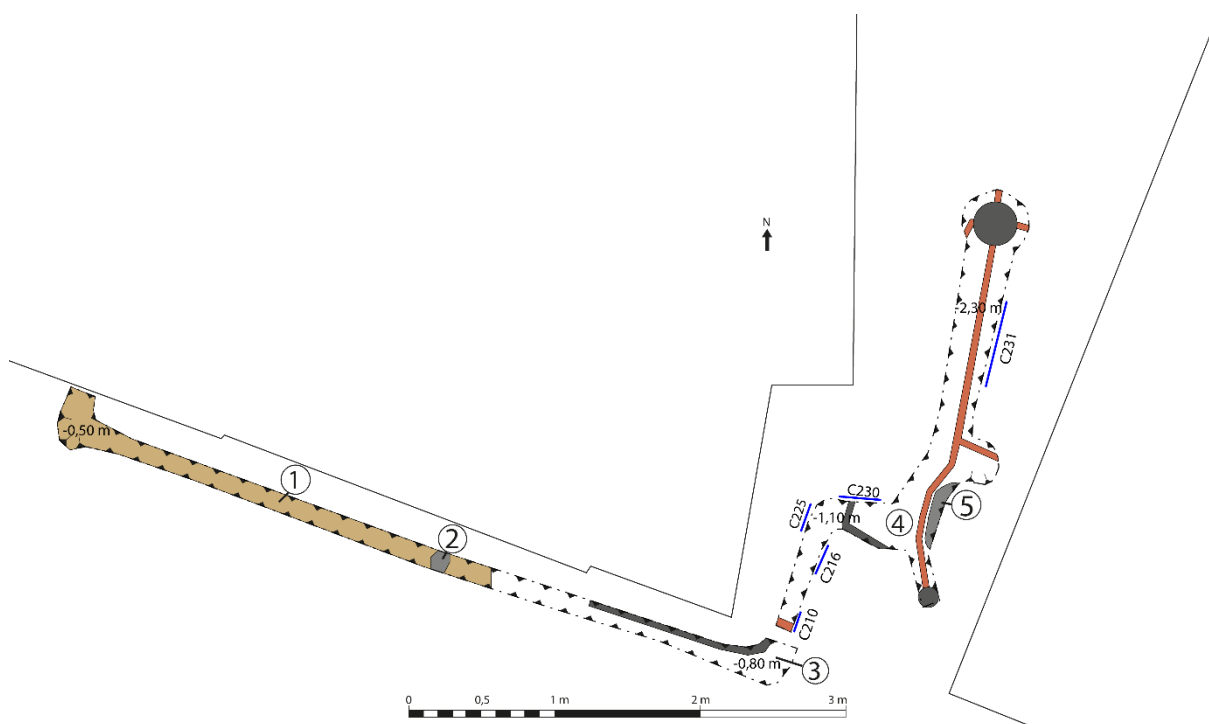
Kulturens LA-arkiv

Bilaga 1. Plan och sektionsritningar

Symbolförklaringar

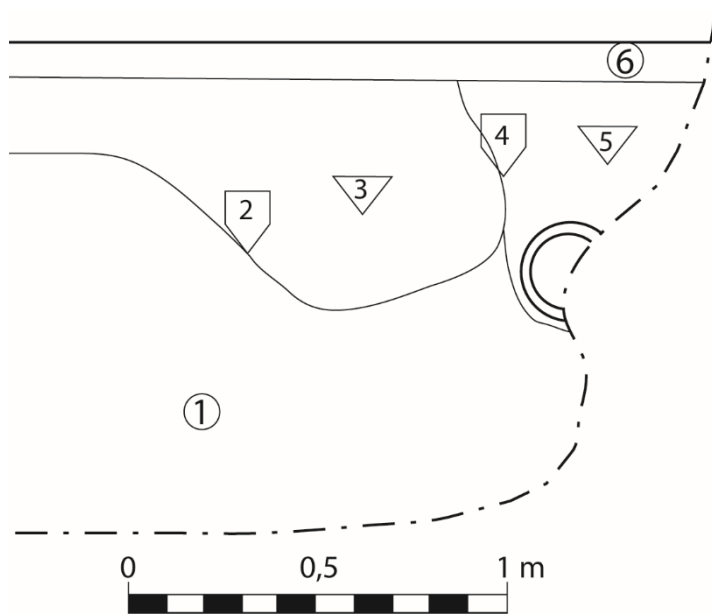
	Lager
	Fyllning
	Stolphål
	Konstruktion
	Nedgrävning
	Det stratigrafiska objektets begränsning
	Schaktbegränsning
	Skuren av yngre nedgrävning
	Osäker begränsning
	Släntpilar

Planritning

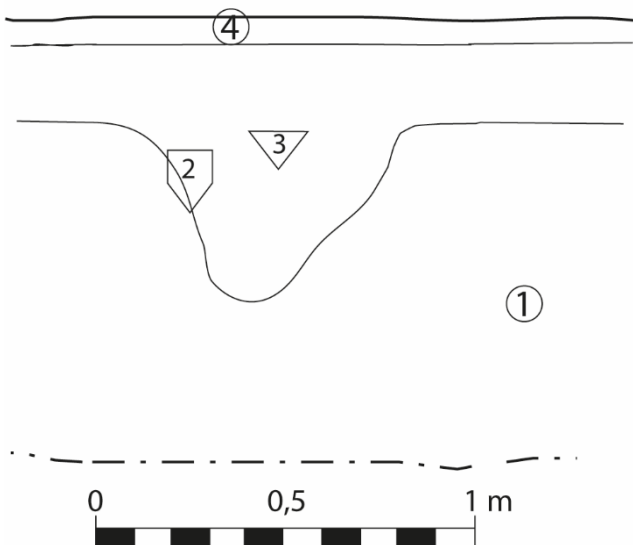
1. Gulbrunt lerigt grus. Heterogent, torrt något luckert. Rikligt med tegelkross, tegelflis och kalkbruk. Utjämningslager.
2. Grundmur påträffad 0,30 m under markytan bestående av natursten ca 0,50 m i diameter, kalkbruk och tegel. Grundmur till orangeribyggnadens östra flygel.
3. Brungrå, grusig sand med inslag av sotig gråbrun lera. Bärlager.
4. Gulbrun lera. Morän.
5. Betongfundament tillhörande brandtrappa påträffad 0,40 m under markyta.

C210, från V

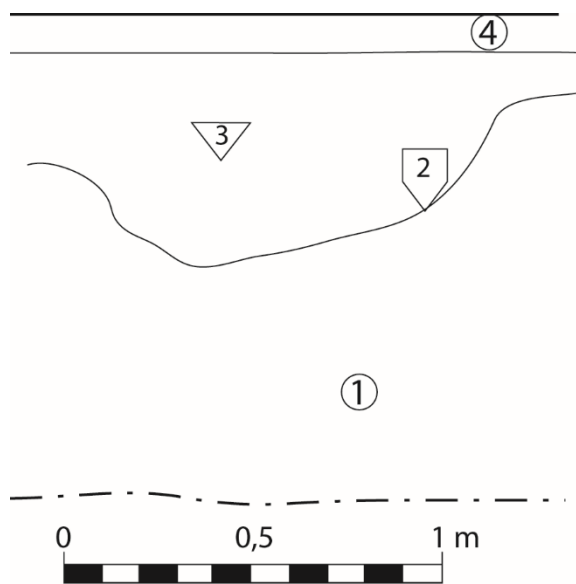
1. Gulbrun lera. Morän
2. Nedgrävning. Ränna/dike.
3. Gråbrun något sandig lera. Fuktig, något fet. Inslag av träkol. Rikligt ned tegelflis och djurben. Fyllning i nedgrävning bestående av odlingsjord (SL237).
4. Nedgrävning till modern ledning.
5. Gulbrun sandig lera. Fyllning i ledningsschakt.
6. Bärlager av grus och sand.

C216, från V

1. Gulbrun lera. Morän.
2. Nedgrävning grop.
3. Gråbrun något sandig lera. Fuktig, något fet. Rikligt med träkol, tegelflis och djurben. Delvis odlingslager och fyllning i grop (SL237).
4. Bärlager av grus och sand.

C225, från Ö

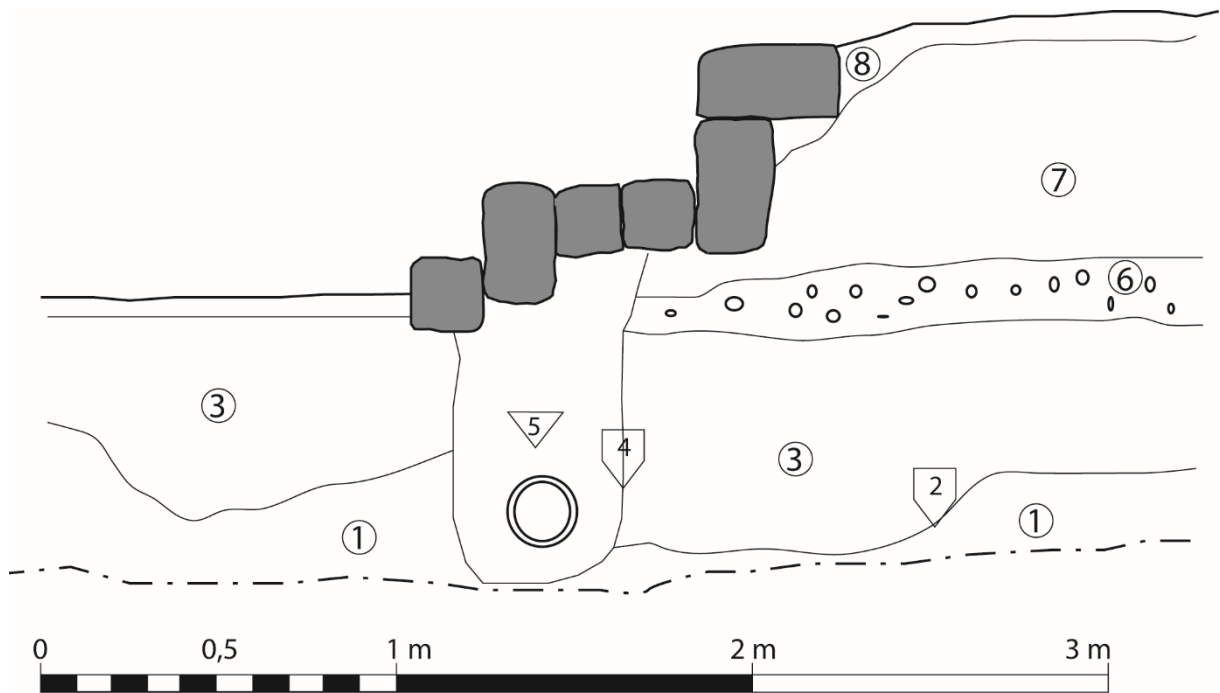
1. Gulbrun lera. Morän.

2. Nedgrävning ränna.

3. Gråbrun något sandig lera. Fuktig, något fet. Rikligt med träkol, tegelflis och djurben (SL237).

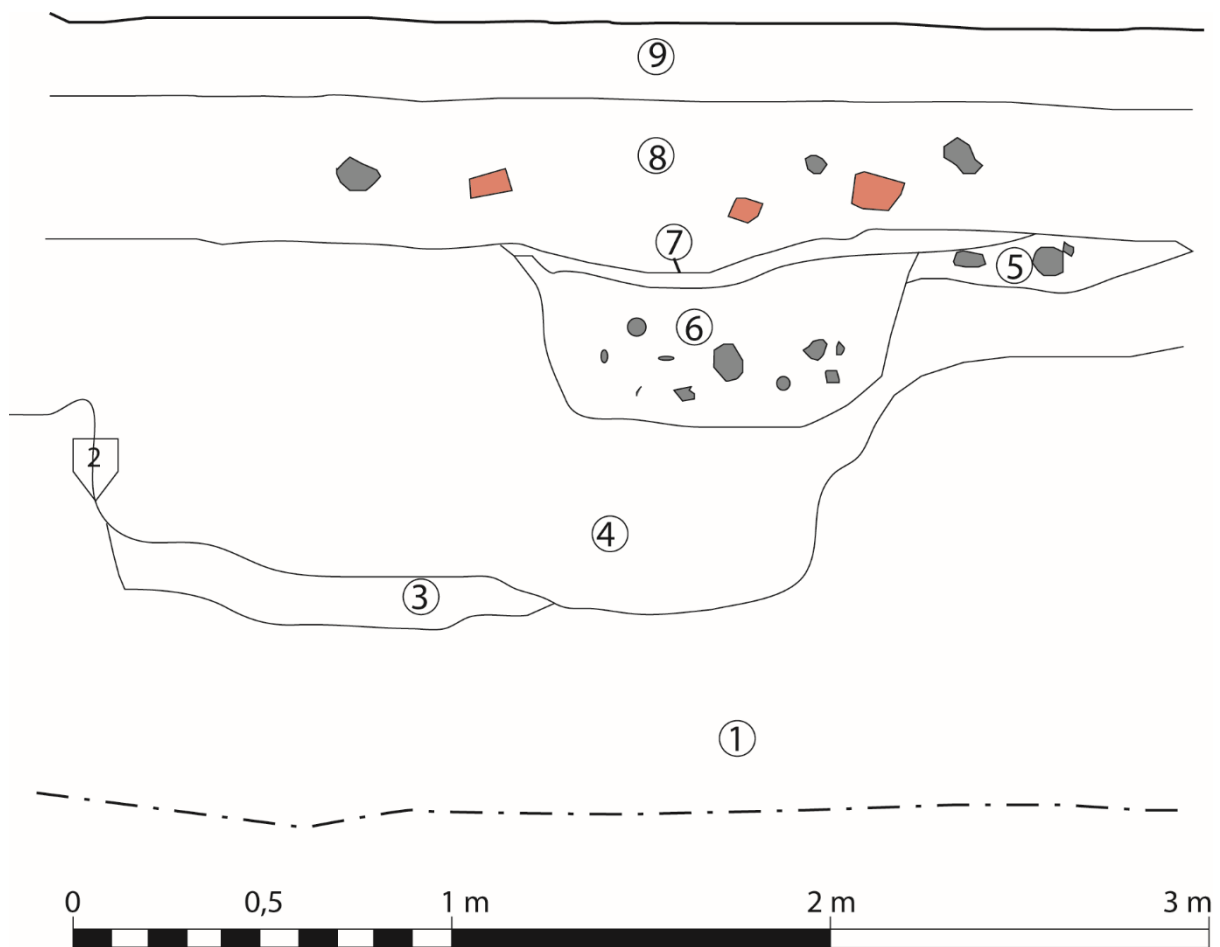
4. Bärlager av grus och sand.

C230, från S

1. Gulbrun lera. Morän.
2. Nedgrävning i moränen, grop.
3. Gråbrun, sandig lera. Fuktig, rikligt med träkol och tegelflis, djurben. Otydligt avgränsad i väst där nedgrävning för modern ledning ligger. Fynd av yngre rödgods. Tolkat som odlingslager (SL237).
4. Nedgrävning för modern dagvattenledning.
5. Likt 3 fast uppblandat med gulbrun morän. Fyllning i ledningsschakt.
6. Gulbrun, sandig, kompakt lera. Inslag av mindre stenar. Tolkat som utjämningslager.
7. Brun, siltig lera. Rikligt med tegelkross, träkol, djurben och porslin. Massor påförda i samband med terrassering av innergården (SL241).
8. Grus och sand. Packning kring gatsten.

C231, från V

1. Ljusbrun till gulbrun siltig lera. Morän.
2. Nedgrävning. Tydlig nedgrävningskant.
3. Gråbrun till svart, sotig sandig lera. Inslag av ben och yngre rödgods keramik. Fuktig och något fet. Infiltrerat och med vattenavsatta moränsskikt.
4. Gråbrun till svart, sotig sandig lera. Inslag av ben och yngre rödgods. Fuktig och något fet. Tolkat som äldre odlingslager.
5. Rivningsmassor. Rikligt med tegelkross och kalkbruk.
6. Humös, brun sandig lera med rivningsmassor. Rikligt med tegelkross, kalkbruk och rötter. Innehåll omrört av rötter.
7. Gul/orangegrå lera. Rester av utjämningslager som anlagts i samband med terrassering av innergården.
8. Brunrå sandig, humös lera med inslag av tegelrockor, tegelkross och stenar. Massor bestående av äldre kulturlager påförda i samband med terrassering av innergården.
9. Bärlager av finkornig sand.

Bilaga 2. Fyndlista.

KM	Fyndnr	Material	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Del	Datering	Kommentar	Stratigrafiskt objekt
98680:1	1	Keramik	Kärl	8	87	Yngre rödgods (Blb)	Buk	1700-1850		237
98680:1	2	Keramik	Kärl	4	86	Yngre rödgods (Blb)	Mynning	1700-1850	Krutor	237
98680:1	3	Keramik	Kärl	2	85	Yngre rödgods (Blb)	Botten	1700-1850	brunglasering insida, krutor	237
98680:1	4	Keramik	Kärl	3	26	Yngre rödgods (Blb)	Buk	1700-1850	brun glaserung, ribbad	237
98680:1	5	Keramik	Kärl	1	2	Porslin	Buk	1700-1800	Grå dekor	237
98680:1	6	Keramik	Kärl	1	5	Fajans	Botten	1700-1800	Blå dekor, blommor	237
98680:1	7	Glas	Kärl	1	5	Passglas	Buk	pre 1850		237
98680:2	8	Keramik	Kärl	1	10	Porslin	Botten	1700-1800		241
98680:2	9	Keramik	Kärl	2	16	Porslin	Buk	1700-1800		241
98680:2	10	Keramik	Kärl	2	9	Porslin	Mynning	1700-1800		241
98680:3	11	Keramik	Kruka	1	26	Yngre rödgods (Blb)	Mynning	1700-1850		233
98680:3	12	Keramik	Kruka	1	136	Yngre rödgods (Blb)	Botten	1700-1850		233
98680:2	13	Keramik	Kruka	1	10	Yngre rödgods (Blb)	Botten	1700-1850		241
98680:4	14	Keramik	Kärl	4	34	Yngre rödgods (Blb)	Botten	1700-1850		245
98680:4	15	Keramik	Kärl	1	3	Porslin	Botten	1700-1800		245

Bilaga 3. Makroskopisk analys av jordprover från kv Universitetet 1, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2022-02-14

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen av kv Universitetet 1 i Lund (Projekt A_2020_0115), Lst dnr 431-21143-2020) insamlades tre jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Platsen är den gamla botaniska trädgården, och proverna insamlades från tre nedgrävningar som tolkades som igenfyllda med odlingsjord. Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att undersöka hur dessa kan komplettera och pröva tolkningen av denna odlingsjord. Går det att se något om hur odlingen gått till och vad som odlats på platsen?

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktare med minsta maskstorlek 0,25 mm. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

De provtagna brukslagren definierats med skarpa kontakter mot angränsande strata vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett *innan* depositionstillfället. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växtrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager. De oförkolnade fröer som påträffades var hårt slitna och speglar ingen yngre flora.

Analysresultat

I resultattabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamlingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellerna.

Universitetet 1 Lund			Prov	227	228	244
Ritning 1, SL 237			SN	212	218	232
			Kontext	Nedgrävning, fyllning av odlingsjord		
			Volym/l	2,2	2,3	2,4
Förkollnade vedartade växter			Träkol	•••	•••	•••
Örtartade förkollnade växter			Basstamdel		•	
Animaliska lämningar			Benfragment (däggdjur)	•	••	••
			Bränt ben			•
			Fiskfjäll-/ben	•		•
			Abborrfjäll			•
			Sill/strömning (prooticum)		•	
Övrigt			Glasad mineralsmälta		•	
Oförkollnade fröer/frukter mm						
Odlat/insamlat	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>			1	1
Odlat	Spikklobba	<i>Datura stramonium</i>	1			
Förkollnade fröer/frukter mm						
Äng	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>			1	
	Gråstarr	<i>Carex canescens</i>				
Ogräs	Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>			1	
	Kräkvicker	<i>Vicia cf. cracca</i>			1	
Odlat	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>			1	1
	Sädeskorn (ospec.) fragm	<i>Cerealia indet</i>			2	2
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare ssp. vulgare</i>	2		1	6
	Råg	<i>Secale cereale</i>	2		2	
	Bröd-/klubbvete	<i>Triticum aestivum</i>				1

Diskussion

Eftersom den kontextuella tolkningen av odlingsjorden i de tre nedgrävningarna, samt innehållet i proverna insamlade från dessa är så lika, för diskussionen här sammanslagen.

I samtliga prov domineras innehållet av träkol samt rikliga mängder med köksavfall i form av brända och obrända ben, fiskrester, samt en riklig förekomst av förkollnade sädeskärnor. Säden domineras av skalkorn följt av råg, brödvete och havre. Troligen utgör köksavfallet en del av det material som komposterats och blandats i botaniska trädgårdens odlingsjord. Ytterligare förkollnade fröer fanns i form av ogräsen nattskatta och kräkvicker, som i detta fall antagligen är ogräs som funnits tillsammans med säden.

Nedbrytningsgraden av oförkollade rester var mycket hög, och endast ett par mycket hårdskaliga oförkollade fröer fanns bevarade i materialet. I två av proverna (228 och 244) hittades fläderkärnor och i prov 227 påträffades en kärna av växten spikkubba. Fläder avsätter stora frömängder och är generellt mycket vanliga i Lunds kulturlager, vilket gör enstaka förekomster som detta svårtolkade. Spikkubban är betydligt ovanligare och utgör sannolikt spår av en av de växter som odlats i den botaniska trädgården. Spikkubban härstammar från Mellanamerika och spreds i Europa under 1500- och 1600-talet.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571–590

2022

- 2022:1 Rådhuset i Helsingborg Kunskapsunderlag. Rådhuset 3, Helsingborg. Lena Hector och Carita Melchert.
- 2022:2 Munkarps kyrka, Munkarp 4:40, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2022:3 Värpinge 17:10, RAÄ 156:1, L1988:4998. Värpinge, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2018. Aja Guldåker & Sebastian Boström.
- 2022:4 Innerstaden 2:1 – Lilla Fiskaregatan, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Kristoffer Brink.
- 2022:5 Universitetet 1. RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström